

Faktaark

Økt bruk av DNA for å oppklare mer

For å oppklare flere saker ønsker Regjeringen å utvide adgangen til å registrere DNA-profilen til straffedømte personer. Endringen vil også bringe de norske reglene mer på nivå med reglene i våre naboland.

Regjeringen foreslår 64 millioner kroner til økt satsing på DNA i 2008. Regjeringen legger opp til en sentral finansiering av ordningen slik at politidistriktenes utgifter til DNA-analyser kan reduseres. Ifølge Politidirektoratet var utgifter til DNA-analyser ved Rettsmedisinsk institutt (RMI) i 2006 på over 20 millioner kroner.

Budsjettøkningen går også til flere ansatte i politiet, utstyr og styrking av RMI. Politiet vil få til sammen 27 stillinger til DNA-satsingen. RMI vil få seks stillinger og lønnsmidler til en prosjektleder på engasjement.

Det innsamles i dag ca 20 000 DNA-prøver. Budsjettforslaget for 2008 er basert på at antallet DNA-prøver øker med om lag 10 000 i de fire månedene etter at nye regler er på plass. Reglene kan være på plass 1. september 2008. Det er i dag om lag 10 000 registeret i DNA-registeret.

I dag blir over 80 prosent av etterforsket vinningskriminaliteten aldri oppklart (STRASAK). Man går ut fra at noen få personer står bak mange av sakene. Dette er en betydelig utfordring. DNA-analysen har vunnet allmenn aksept som en sikker metode for å fastslå tilknytning til spor. Det finnes heller ikke metoder som overgår DNA-analysen hva angår troverdighet og effektivitet. Det er viktig å utvide bruken av DNA-registrering fra dagens nivå.

Forslaget om å utvide DNA-registeret

Handlingen må kunne medføre frihetsstraff: Regjeringens forslag til utvidelse innebærer at vilkåret for å kunne bli registrert utvides til å gjelde alle som straffedømmes for en handling som kan medføre frihetsstraff. Det er altså ikke avgjørende om det blir gitt dom på frihetsstraff i hver enkelt sak, men om det kunne blitt idømt frihetsstraff for handlingen. Fortsatt vil registreringen først bli gjort når straffesaken endelig er avgjort.

Det foreslås ikke at alle som har fått frihetsstraff skal registreres. Det er snakk om en "kan-bestemmelse" og ikke obligatorisk registrering. Det kan tenkes at mindre alvorlige forhold (vegtrafikkloven mv) og forhold hvor DNA ikke er av betydning ifm etterforskningen (regnskapsovertredelses mv) ikke skal registreres. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer om dette.

Formål med endringen: Bak denne endringen ligger det et ønske fra regjeringens side om å gjøre politiets etterforskning mer effektiv og dermed gi politiet mulighet til å oppklare flere lovbrudd. Ved økt bruk av DNA- teknologi i etterforskningen vil saker kunne bli raskere oppklart, og dermed vil både omfanget og lengden av etterforskningen bli redusert. I tillegg vil uskyldig mistenkte på denne måten raskere kunne utelukkes fra saken.

Ved at en større del av kriminaliteten blir oppklart vil også dette kunne føre til at kriminaliteten gå ned. Det er også viktig at lovforslaget åpner for registrering av mindre alvorlig kriminalitet. Det er nær sammenheng mellom denne og grovere kriminalitet. Mange av dem som dømmes for grov kriminalitet er tidligere dømt for å ha begått mindre alvorlige forbrytelser. Dermed vil også etterforskningen av grove forbrytelser bli bedre fordi DNA- profilen til mange gjerningspersoner allerede vil være i registeret.

Erfaringer fra Storbritannia

Antakelsen om at dette er en utvikling vi kan forvente å se i Norge gjennom denne lovendringen styrkes av de klare erfaringer vi har fra våre naboland og Storbritannia, som alle har en slik utvidet adgang til å registrere DNA. I Storbritannia har for eksempel bruk av DNA-register ført til at man har funnet frem til gjerningspersonene raskere og at sakene har fått sin oppklaring tidligere i etterforskningen. Det har ført til at politiet har fått frigjort ressurser, og dermed oppnådd flere domfellelser.

Ikke minst når det gjelder kriminaliteten som rammer folk flest, som for eksempel innbrudd og bilbruktstyveri, har oppklaringsprosenten gått opp. Britiske tall fra 2005 viser at den generelle oppklaringsprosenten ved innbrudd lå på 14 %, men der hvor det fantes DNA- spor, og DNA-registeret dermed kunne benyttes, var den oppe i 45 %. Dette viser at et utvidet DNA- register kan være et meget nyttig hjelpemiddel for å oppklare mer av den kriminaliteten som rammer folk flest.

Personvern hensyn

Et mulig mothensyn kunne vært viktige personverninteresser. Det er i den anledning viktig å understreke at DNA- profiler med kjent identitet bare skal kunne benyttes til identifisering. Dette vil minimalisere risikoen for misbruk, og det å stå i et slikt register vil ikke skille seg vesentlig fra det å stå i strafferegisteret. I tillegg ønsker Regjeringen ikke å gi adgang til å oppbevare biologisk materiale etter at DNA- avtrykket er tatt.

Heller ikke rettsvitenskapen har funnet slik bruk betenkelig, men et tankekors kan være fremtidig bruk som avslører ytterligere opplysninger om personene som blir registrert. Derfor er betryggende regulering viktig.

Forventet utvikling av nye registreringer

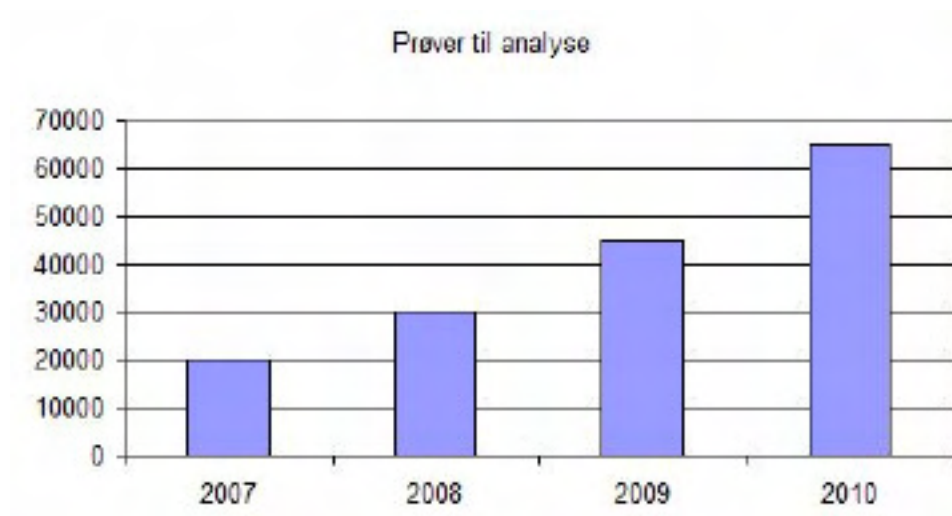
DNA registeret: Naturlig nok vil nye regler for registrering medføre en klar økning i antall personer som oppfyller vilkårene for DNA- registrering. Det er i dag om lag 10 000 registrert i DNA- registeret.

I begynnelsen vil det bli snakk om en gradvis utvidelse og en skrittvis opptrapping av registreringsadgangen. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer om hvilke kategorier forbrytelser som skal danne grunnlag for registrering. Målet er en betydelig utvidelse sammenlignet med i dag.

Antall prøver: Bruk av DNA-analyser har utviklet seg til å bli en stadig mer benyttet metode ved etterforskning av straffbare handlinger. Det innsamles i dag ca 20 000 DNA-prøver.

Det er per i dag usikkert hvor mange person- og sporprøver som årlig vil sendes fra politidistriktene med nye bestemmelser. Budsjettforslaget for 2008 er basert på at antall DNA-prøver øker med ca 10 000 i de fire månedene etter iverksettelsen av nye regler for registrering 1. september 2008.

Tabellen viser antatt utvikling:

Dagens regelverk

Grensene for registrering i dagens regelverk er nedfelt i straffeprosessloven og setter relativt strenge begrensninger på bruk av DNA- materiale.

- Etter § 157 første ledd kan en person som mistenkes for en straffbar handling som etter loven kan medføre frihetsstraff underkastes kroppsundersøkelse, herunder innhenting av DNA-materiale. Det er et vilkår at dette har betydning for sakens opplysning og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.
- Også uten skjellig grunn til mistanke kan biologisk materiale innhentes, men da må den aktuelle personen samtykke til dette, jf. § 157 annet ledd. Det er dette som er hjemmelsgrunnlaget for DNA-profilering av en utvidet personkrets, såkalt "screening".
- Det finnes i Norge i dag et nasjonalt DNA-register. Dette er opprettet med hjemmel i straffeprosessloven § 160a. Registeret består av et sporregister og et identitetsregister. Mens sporregisteret består av DNA-profiler til ukjente gjerningspersoner, inneholder identitetsregisteret DNA-profiler fra personer med kjent identitet og med tidspunkt og grunnlag for registreringen.
- For at registrering skal være tillatt må vedkommende være dømt for overtredelse av noen av følgende kapitler i straffeloven:
 - Kapittel 14 (allmennfarlige forbrytelser)
 - Kapittel 19 (seksualforbrytelser)
 - Kapittel 22 (legemskrenkelser)
 - Kapittel 25 (utpressing og ran)
 - Forsøk på slike forbrytelser.
- I tillegg kan det også registreres DNA fra personer som ikke kan straffes etter de nevnte bestemmelsene på grunn av reglene i straffeloven §§ 44 og 46 eller fordi vedkommendes tilstand har ført til at det ikke er utvist skyld.

Nærmere bestemmelser om dette finnes i dag i påtaleinstruksen kapittel 11a.